

De hoop van het gezin

Dialogo met kardinaal Gerhard-Ludwig Müller

GEZIN 1

DE BOOG

Betsaida

INHOUD

Voorwoord	7
De hoop van het gezin	13
Over de gesprekspartners	67
Noten	69

VOORWOORD

De roeping en de zending van het gezin in de Kerk en de huidige wereld zijn door paus Franciscus in het centrum geplaatst van de aandacht en reflectie. Bisschoppensynodes, consistories en audiëntie-toespraken gaan op dit thema in. Het enorme belang hiervan wordt erdoor onderstreept. Huwelijk en gezin verkeren in zwaar weer: in veel landen stijgt het aantal echtscheidingen (in Nederland eindigt bijna veertig procent van de huwelijken in een echtscheiding), veel mensen kiezen niet (meer) voor een huwelijk en in Nederland was in 2013 slechts 3,7% van alle huwelijken een kerkelijk huwelijk, een percentage dat nog niet eerder zo laag was geweest en nog jaarlijks daalt. Vrije seksuele relaties worden door veel mensen geaccepteerd en als 'normaal' gezien. Homoseksuele relaties worden aanvaard en in een groeiend aantal landen wordt een 'homohuwelijk' geïntroduceerd. Enquêtes wijzen uit dat steeds meer mensen in Nederland en andere westerse landen niet in een persoonlijke God geloven; een groeiend aantal mensen is "ietsist".

De katholieke Kerk wil juist in deze omstandigheden alle mensen laten weten dat Gods liefde naar hen uitgaat, dat Hij hen met welwillende, barmhartige blik aanziet, dat Hij Zijn Zoon heeft gezonden om zondaars de hand te reiken en hen te redden en dat deze Jezus

onze Heer de weg is, de waarheid en het leven. Het is essentieel dat heel de Kerk deze uitgaande liefde en barmhartigheid zelf beleeft en toont, ook en juist naar allen die wat verder afstaan van Kerk en geloof.

Deze situatie en opdracht stellen de Kerk, ons allen, voor een grote uitdaging: hoe kunnen wij in deze tijd het evangelie verkondigen en leven, in het bijzonder de blijde boodschap van het christelijke, sacramentele huwelijk, waartoe de meeste gelovigen geroepen zijn en dat vraagt om een totale zelfgave en onverbreekelijke trouw? Juist deze roeping staat zo ver af van het levensgevoel van 'moderne' mensen. Maar wij mogen niet opgesloten blijven in onszelf of binnen de kleine kring van de zogenaamd 'goede', 'ware' gelovigen.

Terecht heeft de paus dan ook om een diepgaande bezinning gevraagd op deze uitdagingen. Heel de Kerk heeft hij gevraagd om in deze bezinning betrokken te zijn en mee te bidden en te reflecteren op deze situatie.

Daarom ben ik verheugd dat de dialoog van P. Carlos Granados met de prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer, kardinaal Gerhard-Ludwig Müller, in de Nederlandse taal wordt gepubliceerd. Die biedt belangrijke aanzetten tot een reflectie op de omstandigheden waarin huwelijk en gezin zich bevinden.

De kardinaal is over één ding terecht heel duidelijk: de bezinning kan niet betekenen dat de Kerk haar boodschap, haar leer, verandert. De inhoud van het geloof is niet van ons, die is ons toevertrouwd en vraagt ons trouw belijden en beleven. Daarvoor moeten wij zelfs ons leven durven geven. Hoezeer de onontbindbaarheid van het huwelijk ook moeilijk ligt in een maatschappij die echtscheiding volledig heeft aanvaard, de Kerk kan niet anders dan de woorden van Jezus herhalen dat de

gehuwden niet langer twee zijn, één vlees als zij geworden zijn (Mat. 19,6). Het sacrament van het huwelijk is en blijft voor de Kerk het sacrament van het onverbreekelijk liefdesverbond van God met Zijn volk. Dit heeft consequenties voor de deelname aan de heilige communie, zoals de *Catechismus van de Katholieke Kerk* aangeeft, al blijft evenzeer overeind staan dat we juist degenen die door moeilijke situaties zijn gegaan met hartelijke liefde moeten blijven begeleiden en hen niet het gevoel moeten geven dat zij er niet meer bij horen (CKK, nr. 1649-1651). De discussie over de mogelijkheid voor hertrouwd gescheidenen en mensen met een homoseksuele relatie om aan de heilige communie deel te nemen, heeft de aandacht getrokken. Hierbij speelt een niet onbelangrijke rol dat in de voorbije eeuw in onze streken de gewoonte is ontstaan om tijdens de Mis te communiceren en dat in iedere Mis te doen. De deelname aan het boetesacrament is daarentegen vrijwel weggefallen. Het gebod van de Kerk om tenminste eenmaal per jaar, in de Paastijd, de heilige communie te ontvangen komt nu vreemd over, terwijl de frequentie die het gebod van de jaarlijkse paasbiecht vraagt weinig wordt gehaald. Deze in de laatste eeuw ontstane praktijk vraagt om nadere reflectie.

Kardinaal Müller stelt in deze dialoog een thema aan de orde dat ook door paus Benedictus XVI enkele malen is aangestipt: is het persoonlijk geloof een voorwaarde om een christelijk huwelijk te sluiten? Het uitgangspunt voor het kerkelijk denken op dit punt is dat het huwelijk op zich een aardse werkelijkheid is die door de Schepper is 'ingesteld', zoals we in het boek Genesis lezen (Gen. 1,27-28; 2,18.21-24). Het is deze aardse werkelijkheid die sacrament wordt, wanneer die door

twee gedoopten, en dus in Christus, wordt aangegaan. Ieder huwelijk van gedoopten is dus sacramenteel. Dit sacramentele huwelijk is onontbindbaar als beeld van het nieuw en altijddurend verbond dat de Heer met ons heeft gesloten, terwijl andere, 'natuurlijke' huwelijken niet absoluut onontbindbaar zijn. Kardinaal Müller vraagt zich af of een huwelijk sacramenteel kan zijn wanneer dat door (één van) beide partners zonder geloof wordt gesloten. Het traditionele antwoord hierop is dat dit inderdaad mogelijk is, wanneer die partner(s) de wezenlijke kenmerken van het huwelijk – zoals de huwelijkstrouw en de onontbindbaarheid – niet uitsluiten. De partners kiezen voor het huwelijk en dat is in hun geval – omdat zij gedoopt zijn – een sacrament. In deze benadering is het huwelijk dus ook een sacrament en onontbindbaar wanneer dit zonder persoonlijk geloof wordt gevierd, zoals in onze dagen nogal eens voorkomt.

Kardinaal Müller stelt vragen bij deze benadering, die een nadere, zorgvuldige beschouwing en overweging verdienen. In ieder geval moeten we ons afvragen wat het betekent wanneer iemand die niet in God gelooft in de huidige maatschappelijke situatie een huwelijk aangaat dat door de Kerk als geldig wordt beschouwd, terwijl hij of zij feitelijk meestal alleen vertrouwd is met een huwelijksconcept zoals de maatschappij dat aanreikt (met de mogelijkheid tot echtscheiding, open voor personen van hetzelfde geslacht en zonder dat openheid voor kinderen of huwelijkstrouw een rol spelen). Dit huwelijksconcept is intussen hemelsbreed gaan verschillen van wat de Kerk onder een huwelijk verstaat. Paus Franciscus heeft hier aandacht voor gevraagd in zijn jaarlijkse toespraak tot de Romeinse

Rota (23 januari 2015). De vraag wordt nog indringender wanneer we bedenken dat de Kerk *burgerlijke* huwelijken van niet-gelovige gedoopten in veel gevallen als geldig en sacramenteel beschouwt, bijvoorbeeld burgerlijke huwelijken van niet-gelovige protestants gedoopten. In deze zin acht ik het terecht dat kardinaal Müller aandacht vraagt voor de relatie tussen een persoonlijk geloof en het geldig vieren van het huwelijks sacrament.

Huwelijk en gezin zijn fundamentele werkelijkheden in het kerkelijk leven, tekens van hoop. Het gezin waarin we zijn opgegroeid tekent ons leven en onze persoon ten goede of ten kwade. De bezinning op de roeping en zending van huwelijk en gezin in onze seculiere samenleving is dan ook van het grootste belang. Laten wij deze bezinning ondersteunen door ons gebed en meelevens!

Van harte dank ik uitgeverij De Boog en uitgeverij Betsaida voor de uitgave van deze dialoog met kardinaal Müller, die een goede hulp kan zijn voor ieder die zich betrokken voelt bij de gelovige bezinning op huwelijk en gezin. Ik dank ook Anton Tollenaar voor de zorgvuldige vertaling en P. Carlos Granados, algemeen directeur van de Spaanse uitgeverij BAC, die deze belangwekkende dialoog met de kardinaal is aangegaan.

+Jan W.M. Hendriks
tit. bisschop van Arsacal
hulpbisschop van Haarlem-Amsterdam